

„DNR diena Lietuvoje 2020“ – kiekvieno namuose!

DNR diena – tai šventė! Pasaulyje tarptautinė DNR diena minima nuo 2003 m., nuo tos dienos, kai Tarptautinis žmogaus genomo sekoskaitos konsorciūmas paskelbė žmogaus genomo seką. Ši diena simboliškai sutapo su DNR molekulės sandaros atradimo diena – balandžio 25-ąją (1953 m.).

DNR dienos proga Amerikos žmogaus genetikos ir Europos žmogaus genetikos draugijos organizuoja moksleivių darbų konkursą paskelbtomis temomis. Konkurse kasmet dalyvauja ir Lietuva. Nacionalinį konkurso etapą rengia Lietuvos žmogaus genetikos draugija kartu su Vilniaus universitetu, Lietuvos moksleivių neformaliojo švietimo centru, LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos mokslų akademija, UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ ir UAB „Biotechpharma“. Apdovanojami ir moksleiviai, ir jiems darbus parengti padėję mokytojai. Pagrindinis konkurso tikslas – skleisti genetikos mokslo žinias tarp mokinių ir mokytojų, ugdyti mokinių smalsumą, domėjimąsi šių dienų genetikos mokslo aktualijomis, taip pat atkreipti dėmesį į gabius ir sumanius Lietuvos mokinius, pritraukti būsimuosius jaunuosius mokslininkus.

Šių metų, jau XIII kasmetinio Europos mokinių darbų, skirtų DNR dienai, konkurso temos buvo:

1. Kilmės genetinio nustatymo tyrimai gali būti trijų tipų: Y chromosomos tyrimai, mitochondrijų DNR tyrimai, autosomų DNR tyrimai. Jei asmuo atlieka visų trijų tipų tyrimus, kokią informaciją gauna apie savo kilmę? Kaip genetinė kilmės informacija sutampa ar prieštarauja asmens kultūriniam paveldui?

2. Jau yra nusekvenuoti įvairių gyvybės rūšių (nuo virusų iki žmogaus) genomai. Kokia to reikšmė?

Iš viso nacionaliniame konkurse dalyvavo 31 darbo autorius iš 21 mokyklos, 15 Lietuvos miestų ir miestelių. Temas 7–12 klasių moksleiviai pasirinko apylygiai. Kaip ir pernai, konkursui buvo pateiktas vienas vaizdo kūrinys.

Renginys „DNR diena Lietuvoje“ jau antrus metus išgyvena naujoves. Pernai pirmą kartą jis vyko Lietuvos mokslų akademijoje (LMA). Šiomet vėl planuota susitikti LMA, tačiau dėl ypatingų aplinkybių buvo atšaukta. Organizatoriai nenuleido rankų ir 2020 m. balandžio 24 d. virtualiai (!) įvyko šiųmečio mokinių darbų konkurso kulminacija – apdovanojimų iškilmės „DNR diena Lietuvoje 2020“. Džiugino gausus dalyvių skaičius (iš viso 98 prisijungimai), aktualūs pasisakymai ir pokalbių skiltyje įvykusi diskusija, o ir techninės kliūtys, regis, taip pat aplenkė!

Iškilmės tradiciškai pradėjo „DNR diena Lietuvoje“ renginio sumanytojas LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas akademikas prof. habil. dr. **Vaidutis Kučinskas**. Akademikas supažindino dalyvius su LMA struktūra, veikla, priminė praeitų metų šventės akimirkas. Kalbėjo kaip visada aktualiai, pabrėždamas genetikos ir genomikos svarbą dabar, kai visi gyvename pandemijos sąlygomis. „SARS-coV-2 viruso genomo seka jau yra žinoma, o tai leidžia mokslui judėti pirmyn siekiant suvaldyti susiklosčiusią situaciją“, – dalijosi mintimis akad. V. Kučinskas. Dalyvius sveikino šventės svečias – naujasis Vilniaus universiteto (VU) rektorius akademikas prof. dr. **Rimvydas Petrauskas**. Akademikas pasidžiaugė, kad nepaisant kliūčių renginys vyksta virtualiai, pabrėžė šių dienų kontekste DNR molekulės sandaros atradimo svarbą kiekvienam iš mūsų. Įžanginę renginio dalį vainikavo Lietuvos žmogaus genetikos draugijos pirmininko, VU Medicinos fakulteto dekanı prof. dr. (HP) **Algirdo Utkaus** kalba.

Šventę tęsė LMA Jaunosios akademijos nario, VU Gyvybės mokslų centro Biotechnologijos instituto vyresniojo mokslo darbuotojo, startuolio „CasZyme“ bendraįkūrėjo ir mokslo direktoriaus dr. **Giedriaus Gasiūno** pranešimas „Kaip perskaitomi ir redaguojami genomai“. Dalyviai taip pat išklusė ne mažiau įdomaus praeitų metų nacionalinio konkurso etapo prizininkės, Mažeikių „Gabijos“ gimnazijos absolventės, VU Bioinformatikos studijų programos pirmakursės **Ievos Pudžiuvelytės** pranešimo „Rašymo nauda XXI a. jaunojo tyrėjo akiračiui“.

Renginio kulminacija – konkurso laureatų paskelbimas.

XIII kasmetinio Europos mokinių darbų, skirtų DNR dienai, konkurso nacionalinio etapo nugalėtojai:

Lietuvos žmogaus genetikos draugijos premijos laureatas – Plungės „Saulės“ gimnazijos mokinys **Rokas Kleiba**, mokytojos Dalia Daušienė ir Sigita Žilinskienė;

Vilniaus universiteto rektorius premija įteikta Mažeikių „Gabijos“ gimnazijos mokiniui **Rokui Jagminui**, mokytojai Virginijai Dambrauskaitei;

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto dekano premijos laureatė – Raseinių Viktoro Petkaus pagrindinės mokyklos mokinė **Gabija Kvietkutė**, mokytojos Rasa Vaišvilienė ir Daiva Petrylienė;

UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ premiją pelnę Vilniaus r. Rudaminos „Ryto“ gimnazijos mokinys **Elvin Francišek Bogdzevič**, mokytojas Paulius Sungaila;

UAB „Biotechpharma“ premija skirta Vilniaus Žirmūnų gimnazijos mokinei **Austėjai Kaupaitei**, mokytojai Daivai Puodžiukienei;

LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos I vietos premijos laureatas – Vilkaviškio r. Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazijos mokinys **Arnas Andziulis**, mokytojos Rimutė Lazdauskienė ir Nijolė Černauskienė;

LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos II vietos premijos laimėtoja – Vilniaus Žirmūnų gimnazijos mokinė Emilija Jankauskaitė, mokytoja Daiva Puodžiukienė;

LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos III vietos premijos laureatas – Skuodo Pranciškaus Žadeikio gimnazijos mokinys **Kristupas Bendikas**, mokytoja Irena Kondrotienė.

Padėkos raštai ir dovanos nugalėtojams šį kartą keliauja paštu į namus.

Informaciją parengė dr. Ingrida Domarkienė ir akad. prof. habil. dr. Vaidutis Kučinskas